

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
**INSTYTUT EKONOMII
I FINANSÓW**

ANNA PILARCZYK-NAPRAWSKI

Streszczenie rozprawy doktorskiej

**MODEL POTRZEB INFORMACYJNYCH IMIGRANTÓW
NA POLSKIM I NIEMIECKIM RYNKU PRACY**

Promotor:

dr hab. Ewa Krok, prof. US

Szczecin 2023

Pojęcie globalnego rynku pracy jest związane z globalizacją gospodarki oraz procesem zacieśniania się powiązań międzynarodowych między przedsiębiorstwami i coraz większą wzajemną zależnością. W obliczu globalizacji ruchy migracyjne pracowników stają się rzeczą naturalną, lecz niosą one za sobą potrzeby integracyjne, konieczność dokonania analizy procesów informacyjnych oraz stworzenia odpowiedniej polityki pracy. Konkurencyjność gospodarek krajowych będzie w przyszłości przede wszystkim zależeć od otwartości rynków pracy na pracowników zagranicznych, także tych z innych kręgów kulturowych. Lepsze dostosowanie polityki rynku pracy do rzeczywistych potrzeb pozwoli między innymi na realizację celów Unii Europejskiej w obszarze wzmocnienia kapitału ludzkiego oraz zwiększenia szans na zatrudnianie migrantów.

W obliczu złożoności problemów wskazanych przez literaturę przedmiotu istnieje potrzeba stworzenia modeli pozwalających na analizę rzeczywistego zapotrzebowania informacyjnego migrantów. Należy zwrócić przy tym uwagę na szybki rozwój technologiczny, który umożliwia tworzenie spersonalizowanych analiz potrzeb informacyjnych migrantów. Między innymi dzięki analizie zachowań i oczekiwań informacyjnych migrantów, przy wykorzystaniu sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego, można stworzyć modele informacyjne, które będą dostosowane do indywidualnych potrzeb i preferencji migrantów. Takie podejście ma kluczowe znaczenie dla dostarczania skutecznych i odpowiednio dopasowanych informacji poprzez ciągłe doskonalenie polityki i programów wsparcia skierowanych do migrantów. Dzięki temu wzrasta efektywność procesu integracji oraz szanse na znalezienie zatrudnienia przez migrantów.

W świetle omówionych wyzwań oraz rosnącej roli migracji oraz niezagospodarowanego potencjału technologicznego widoczne są problemy dotyczące sposobów identyfikacji potrzeb informacyjnych migrantów, trudności jakie mają oni w dostępie do informacji oraz doboru narzędzi i strategii, jakie można zastosować w celu skutecznego wspierania integracji migrantów na rynku pracy. W poruszanej problematyce badawczej istotne jest podkreślenie roli czynników społecznych, edukacyjnych, zdrowotnych, kulturowych i mieszkaniowych w procesach migracyjnych i integracji migrantów na rynku pracy oraz zrozumienie, jak te czynniki wpływają na decyzje migrantów dotyczące emigracji oraz na ich adaptację do życia i pracy w kraju docelowym. Ponadto, istotnym aspektem badań jest analiza wpływu polityk migracyjnych i rynku pracy na integrację migrantów, jak i identyfikacja, które elementy tych polityk i rynku pracy sprzyjają udanej integracji, a które mogą ją utrudniać.

Biorąc pod uwagę przedstawioną problematykę oraz rozległość i ciągły rozwój zjawiska migracji w Polsce i Niemczech istnieje konieczność systematycznego prowadzenia nowych

badania w celu lepszego zrozumienia i analizy tego złożonego zjawiska oraz odnajdywania nowoczesnych rozwiązań wspomagających procesy integracyjne. Żeby móc odpowiedzieć na te wyzwania, jakie stawia współczesny rynek pracy, sformułowano główny cel pracy doktorskiej, którym jest opracowanie modelu potrzeb informacyjnych, który umożliwi gromadzenie, przechowywanie, przetwarzanie i wykorzystanie informacji, dostosowanych do indywidualnych potrzeb migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy.

Chcąc przeprowadzić dogłębną analizę problemów badawczych dotyczących rynku pracy i migracji pracowników oraz osiągnąć zamierzony cel główny pracy, postawiono następujące pytania badawcze:

- P1 Jakie są odczucia migrantów dotyczące zagranicznego rynku pracy oraz spełnienia ich potrzeb informacyjnych?
- P2 Jakie są główne utrudnienia podczas pobytu migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy?
- P3 Czy i w jakim stopniu polski i niemiecki rynek pracy jest dostępny dla migranta?
- P4 Które umiejętności mają dla pracodawców kluczowe znaczenie z punktu widzenia migranta?
- P5 Czy narzędzia wsparcia dostępne na polskim i niemieckim rynku pracy są znane migrantom?
- P6 Jak programy wsparcia są oceniane przez migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy?
- P7 Czy programy wsparcia mają znaczenie dla migranta na polskim i niemieckim rynku pracy?
- P8 Czy i w jakim stopniu potrzeby informacyjne migranta są spełnione na polskim i niemieckim rynku pracy?
- P9 Jaką budowę powinien posiadać model potrzeb informacyjnych, żeby zaspokoić potrzeby informacyjne migrantów i umożliwić współdziałanie podmiotów wspierających migrantów, zarazem podnieść jakość usług oferowanych migrantom w Polsce i w Niemczech?

W kontekście powyższej problematyki postawiono następujące hipotezy:

- H1 Stopień spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów zależy od dostępności i skuteczności działania programów wsparcia.
- H2 Utrudnienia napotymane przez migrantów mają związek z poziomem otwartości rynku pracy.

- H3 Stopień spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów zamieszkujących Polskę i Niemcy jest na podobnym poziomie.
- H4 Wykorzystanie modelu potrzeb informacyjnych migrantów, o proponowanej w pracy budowie, przyczyni się do wzmocnienia koordynacji i współdziałania różnych podmiotów, dostosowania ich oferty do potrzeb, a także podniesienia jakości usług kierowanych do migrantów na rynku polskim i niemieckim.

W procesie realizacji celów badawczych oraz weryfikacji hipotez, zastosowano hybrydową strategię badawczą, która obejmowała analizę literatury oraz przeprowadzenie badań empirycznych. Analiza literatury polegała na przeglądzie istniejących publikacji naukowych, aktów prawnych, raportów, stron internetowych organizacji wspierających społeczność migrantów i innych dostępnych źródeł informacji dotyczących badanego tematu. Ten kompleksowy przegląd literatury miał na celu zgromadzenie istotnej wiedzy teoretycznej i kontekstowej, która stanowiła fundament dla dalszych badań empirycznych. Jako narzędzie badawcze wykorzystano wywiady pogłębione, częściowo skategoryzowane. Wywiady zostały przeprowadzone z migrantami zamieszkującymi Polskę i Niemcy w 2021 roku. Dzięki nim, migranci mieli możliwość wyrażenia swoich opinii i odczuć związanych z migracją i integracją na zagranicznym rynku pracy.

W ramach weryfikacji hipotez, uzyskane wyniki zostały poddane różnorodnym analizom statystycznym. Zastosowano kilka technik, takich jak badanie korelacji, test niezależności χ^2 , test istotności różnic dla dwóch wskaźników struktury, analiza warunków koniecznych (NCA) oraz analiza krytyczna. W celu przeprowadzenia powyższych analiz wykorzystano arkusz kalkulacyjny Excel i specjalistyczne narzędzia statystyczne, takie jak Statistica oraz RStudio.

Struktura pracy oraz układ poszczególnych rozdziałów zostały podyktowane skuteczną realizacją założonych celów. W pierwszym rozdziale pracy dokonano teoretycznego wprowadzenia, którego celem było dogłębne zrozumienie kluczowych pojęć związanych z migracją oraz analiza jej różnorodnych aspektów. Przy użyciu metody desk research, przeprowadzono analizę istniejących definicji, teorii i koncepcji dotyczących migracji. W ten sposób osiągnięto cel usystematyzowania wiedzy teoretycznej w dziedzinie migracji oraz wypracowania podstaw koncepcyjnych dla dalszych badań empirycznych.

W drugim rozdziale, mającym charakter teoretyczny, dokonano szczegółowej charakterystyki rynku pracy oraz analizy wpływu procesów globalizacji i integracji na jego kształtowanie. Przedstawiono również złożone powiązania między rynkiem pracy a procesami migracyjnymi, koncentrując się na integracji migrantów oraz identyfikacji istniejących wyzwań na rynku pracy związanych z migracją. Rozdział ten także omawia perspektywy, cele i strategie Unii

Europejskiej w kontekście rynku pracy, które stanowią podstawę dla wszystkich gospodarek europejskich. W dalszej części skoncentrowano się na analizie specyfiki badanych rynków pracy Niemiec i Polski z uwzględnieniem danych statystycznych.

W trzecim rozdziale pracy dokonano analizy polityki migracyjnej Niemiec i Polski, skupiając się na jej wpływie na kształtowanie rynku pracy oraz zagadnieniach związanych z migracją i integracją. Przeanalizowano akty prawne regulujące proces migracji oraz przedstawiono wizualizacje ukazujące trendy rozwoju polityki migracyjnej w obu krajach. Ponadto przeanalizowano obszary i narzędzia wsparcia oferowane przez organizacje działające na rzecz migrantów na terenie Niemiec i Polski.

W czwartym rozdziale opisano różnorodne metody badawcze stosowane przez naukowców mające na celu identyfikację i analizę potrzeb informacyjnych migrantów. Metody te obejmowały zarówno techniki pozyskiwania informacji, jak i narzędzia analityczne stosowane do badania zapotrzebowania informacyjnego. Dokonując przeglądu dotychczasowych badań zidentyfikowano różnorodne podejścia metodologiczne i metody badawcze, które były najbardziej odpowiednie w kontekście eksploracji potrzeb informacyjnych migrantów.

W piątym rozdziale zaprezentowano wyniki zaprojektowanych i przeprowadzonych przez autorkę pracy badań empirycznych, które miały na celu zgłębienie zagadnień związanych z zapotrzebowaniem informacyjnym migrantów. Szczegółowo opisano proces badawczy oraz przedstawiono etapy organizacji badań, włączając w to selekcję próby badawczej oraz metody gromadzenia danych. Do badań wykorzystano wywiady pogłębione częściowo ustrukturyzowane, które umożliwiły uzyskanie wyczerpujących informacji od respondentów. Dokonano analizy statystycznej danych, z wykorzystaniem m.in. analizy korelacji, testu niezależności χ^2 oraz testu istotności różnic dla dwóch wskaźników struktury, które miały na celu weryfikację hipotez badawczych. Na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych możliwe było określenie poziomu zapotrzebowania informacyjnego migrantów na niemieckim i polskim rynku pracy. Wyniki analiz wskazały również na występowanie licznych trudności i wyzwań zarówno podczas pobytu za granicą, jak i w procesie integracji. Dodatkowo, analizy pozwoliły na identyfikację warunków koniecznych występowania wysokiej oceny adekwatności programów wsparcia w odczuciu migrantów.

W rozdziale szóstym omówiono zaawansowane metody i techniki eksploracji danych, które stanowiły podstawę autorskiego modelu proponowanego w pracy. Model ten został stworzony jako narzędzie analityczne służące do analizy zapotrzebowania informacyjnego migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy. Głównym celem modelu jest integracja baz danych instytucji wspierających migrantów w czasie rzeczywistym, umożliwiająca udostępnianie

zintegrowanych informacji w jednej aplikacji. Dzięki temu możliwe jest zwiększenie satysfakcji użytkowników i poprawa jakości usług związanych ze wsparciem migrantów. Model umożliwia analizę bieżącego stanu rynku pracy, pracodawców, regulacji i polityki państwa przyjmującego. Wykorzystuje nowoczesną architekturę big data, co eliminuje ograniczenia wcześniejszych systemów przetwarzania danych. Jego kluczowymi zaletami są adaptacyjne podejście do zmian oraz zdolność do analizy danych strukturalnych i nieustrukturyzowanych w czasie rzeczywistym. W kontekście polityki migracyjnej Polski i Niemiec, model zakłada szybszą integrację migrantów poprzez wykorzystanie rozwiązań online, monitorowanie postępów i inteligentne wsparcie.

Zakończenie pracy stanowi syntezę i podsumowanie wyników badań zarówno teoretycznych, jak i empirycznych. Analiza dokumentów strategicznych oraz wyniki badań wtórnych jak i tych przeprowadzonych w ramach dysertacji wykazują i potwierdzają duże znaczenie potrzeby efektywnego zarządzania migracjami, uwzględniającego rzeczywiste problemy migrantów. Podsumowując, wyniki badań dotyczących zapotrzebowania informacyjnego migrantów mają istotne znaczenie dla poprawy procesów decyzyjnych, wzmocnienia integracji migrantów na rynku pracy oraz rozwijania innowacyjnych rozwiązań technologicznych, które umożliwią migrantom łatwiejszy dostęp do informacji i usług. Zastosowanie proponowanego w pracy modelu stanowi istotny krok w kierunku bardziej efektywnej polityki migracyjnej oraz budowania społeczeństwa, które akceptuje i promuje różnorodność. Jednocześnie ułatwi opracowanie spersonalizowanych programów i polityk, wspierających integrację migrantów na rynku pracy i efektywne wykorzystanie ich potencjału.

W kontekście dalszych badań, istnieje potrzeba pogłębienia wiedzy na temat skutecznych strategii i narzędzi wspierających rozwój kapitału ludzkiego migrantów. Badania te powinny uwzględniać różnorodność grup migrantów, aby lepiej zrozumieć ich specyficzne potrzeby i potencjał. Konieczne jest także ciągłe doskonalenie i rozszerzanie baz danych. Ponadto, istotne jest monitorowanie i zarządzanie jakością danych w celu zapewnienia spójności i wiarygodności informacji.